

statique pelvienne en dehors des prolapsus externes. — Beschouwingen.

J. GUEGUEN, *Le rôle du facteur sperme dans les accidents de la gestation. Le syndrome „stérilité relative, accidents de la gestation”.* — Onderzoek bij 170 mannen.

P. FABIANI, S. BOULU en F. LAINÉ, *L'ammoniémie.* — Samenvattend overzicht.

LA PRESSE MÉDICALE. 66e Jrg. No. 8, 29 januari 1958.

R. COUVELAIRE, *Chaire de pathologie chirurgicale. Leçon inaugurale.*

J. RIVIÈRE en P. MARTINO, *Le problème général des thy oïdes lymphoïdes.* — Literatuuroverzicht.

C. LEROY en J. FRÉCOURT, *Étude électroencéphalographique et clinique de l'action du N-benzyl-beta chlorpropionamide chez 40 épileptiques en milieu psychiatrique.* — Onderzoekingen bij 40 patiënten.

J. GUELI, M. L. CHEVREL, M. NICOL, M. E. en J. L. RICHIER, *Le E 39 et la formule sanguine.* — Alle 24 behandelde patiënten kregen leukopenie; deze verergerde plotseling bij 18 hunner.

G. GINESTET, LE DINH en R. BUCHET, *Radiologie et traumatisme maxillo-facial.* — Overzicht met fraaie illustraties.

LA PRESSE MÉDICALE. 66e Jrg. No. 9, 1 februari 1958.

J. CATHALA, C. POLONOVSKI, DEMASSIEUX en C. TISON, *Maladie coeliaque et intolérance au gluten des farines de blé et de seigle.* — Indrukwekkende bevestiging van de onderzoekingen van DICKE en medewerkers.

E. DE LAVERGNE, J. LOCHARD, J. C. BURDIN en J. SCHMITT, *Infections pleurales A B₅W (Bacterium anitratum).* — Bespreking van 4 lijders aan longtuberculose met bronchusfistels naar de pleuraholte.

J. M. BOUILLIER, *L'élimination du phosphore par le rein II. Physiopathologie.* — Overzicht.

Y. J. LONGUET en C. HERTZ, *Traitement local des brûlures par l'hydrolysate de levure.* — Ervaringen bij 22 patiënten.

FEUILLETONS

HET C.I.O.M.S.-SYMPOSIUM OVER HEMOGLOBINOPATHIËN,

GEHOUDEN VAN 15 TOT 21 SEPTEMBER 1957 TE ISTANBUL

Dat miljoenen mensen, verspreid over vele landen, drager zijn van afwijkende vormen van rode bloedkleurstof, en dat dit zowel in positieve als in negatieve zin invloed op hun gezondheid kan hebben, behoort tot de belangrijke medische ontdekkingen van de laatste zeven jaar. Een bepaald deel van de kinderen uit huwelijken waarvan beide ouders drager zijn van deze erfelijke afwijkingen, zijn ernstig ziek, zo ziek zelfs, dat zij veelal in hun eerste levensjaar overlijden.

Op het gebied van de abnormale hemoglobinen en van de aandoeningen die onder het begrip thalassemie worden samengevat, is in de laatste jaren de ene ontdekking in snel tempo op de andere gevolgd. Hoewel er nog veel onbekend is, kunnen wij ons toch reeds een algemeen beeld ervan vormen. Deze vooruitgang is in hoofdzaak het resultaat van het werk van een betrekkelijk klein aantal onderzoekers in de westelijke landen. De genoemde aandoeningen komen echter voornamelijk voor bij volken in Midden-Afrika, rondom de Middellandse Zee, het Nabije Oosten, India, Achter-Indië en Indonesië; verder in de gebieden, waarin de emigranten uit deze landen talrijk zijn.

Het doel van het symposium, dat door de C.I.O.M.S. (Council for International Organizations of Medical Sciences) werd georganiseerd, was, wetenschappelijke werkers uit Amerika en Europa samen te brengen met onderzoekers

uit de hierboven genoemde gebieden. Istanbul was als plaats van samenkomst gekozen, omdat het in het verleden zo lang een plaats van uitwisseling tussen Europa en Azië is geweest. In aansluiting op het eigenlijke symposium, waaraan 22 afgevaardigden uit 16 landen deelnamen, werd een praktische cursus gehouden, in het bijzonder voor een aantal artsen uit het Midden-Oosten die zich in het onderzoek wilden bekwalen, en door de U.N.E.S.C.O. (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization) in staat waren gesteld het symposium bij te wonen. In verband met deze praktische cursus werd een laboratorium-handboekje samengesteld, waarin de meest gebruikelijke werkwijzen op dit gebied werden verzameld. Het ligt in de bedoeling, dat dit boekje binnenkort zal worden uitgegeven.

Het symposium zelf was gewijd aan de belangrijkste praktische aspecten van de hemoglobinoopathiën. In zijn openingsrede gaf ITANO (Verenigde Staten) een overzicht van het gehele vraagstuk, terwijl HUISMAN (Nederland), ITANO, CABANNES (Algiers) en DIACONO (Tunis) de biochemische aspecten behandelden. ZUELZER (Verenigde Staten), VANDEPITTE (Belgische Kongo), FESSAS (Griekenland) en JONXIS (Nederland) bespraken de voornaamste medische aspecten, terwijl NEEL (Verenigde Staten) en R. CEPPELLINI (Italië) een beschouwing over de genetische problemen gaven. LEHMANN (Engeland) beschreef de verspreiding van de aandoeningen over de verschillende landen, waarna een reeks van sprekers bijzonderheden van een bepaald gebied beschreven: AKSOY (Turkije), JONXIS (Curaçao en Suriname), POUYA (Perzië), CHATTERJEA (India), FESSAS (Griekenland), DE SILVA (Ceylon), SILVESTRONI (Italië), NA-NAKORN (Thailand), CABANNES (Algiers), LIE LUAN ENG (Indonesië), VANDEPITTE (Belgische Kongo) en EDINGTON (Ghana).

Bijzondere aandacht werd besteed aan de betrekking tussen sikkelcel-hemoglobine en malaria. Men bleek algemeen ervan overtuigd, dat de drager van sikkelcel-hemoglobine in zijn jeugd een grotere resistentie heeft tegen malaria dan het normale individu. Er zijn aanwijzingen dat ditzelfde ook opgaat voor verschillende vormen van thalassemie, een aandoening die niet alleen in het Middellandse-Zeegebied, maar ook in het Nabije Oosten, India, Thailand en Indonesië betrekkelijk veelvuldig schijnt voor te komen. De Turkse autoriteiten en de leden van de medische faculteit der Universiteit van Istanbul gaven alle medewerking om het symposium te doen slagen. De organisatie berustte in de ervaren handen van Dr. DELAFRESNAYE van de C.I.O.M.S. Professor DE SILVA was voorzitter, en steller dezes secretaris.

Groningen, december 1957

J. H. P. JONXIS

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie; ter bevordering van spoedige plaatsing van de stukken behoudt de Redactie zich het recht voor, deze zo nodig te bekorten).

ANTHRAX

Ter illustratie van KOOREMANS slotopmerking in zijn klinische les over anthrax meen ik in het kort melding te mogen maken van twee in Zuid-Oost-Liberia waargenomen gevallen, die agressiever werden behandeld.

De eerste patiënt was een jonge zwangere vrouw met een typische pustula maligna in de rechter voorste okselplooi. Zij werd behandeld met penicilline, en na enige dagen werd het necrotische weefsel, ter grootte van een flinke pruim, door excochleatie verwijderd. Hierna verdween het oedeem en sloot het huiddefect zich spoedig.

De tweede patiënt was een oude vrouw, die bloedde uit

een necrotiserende prepatellaire nodus, zoals men die iuxta-articulair op symmetrische plaatsen soms ziet bij tertiaire framboesia. De diagnose anthrax werd pas gesteld op het merkwaardige aspect van het geëxideerde weefsel en de, naar aanleiding daarvan, gemaakte uitstrijkpreparaten. Penicillinebehandeling werd terstond begonnen en, hoewel er nogal spanning op de hechtingen stond, genas de wond per primam.

Beide patiënten werden na een week ontslagen en verder poliklinisch gecontroleerd.

Hoewel ervaring in twee gevallen onvoldoende is om een therapeutisch regel op te bouwen, komt het mij voor, dat de absolute contra-indicatie tot enig chirurgisch ingrijpen, evenals de indicatie tot absolute bedrust, van de periode toen men nog niet over antibiotica beschikte, betrekkelijk is geworden en onder omstandigheden, zoals gebrek aan mogelijkheid tot hospitalisatie, niet steeds behoeft te worden gevolgd.

Verder vraag ik mij af, of men bij de behandeling van een miltvuurpuist onder gunstiger omstandigheden, in het bijzonder als men over een betrouwbare gevoeligheidsproef beschikt, niet goed zou doen, het ziektebeloop na instellen van adequate antibiotische therapie door excisie te bekorten, of althans de onaangename absolute bedrust na de eerste dagen af te schaffen.

Literatuur: KOOREMAN, P. J. (1957) *Ned. T. Geneesk.* **101**, 2197.

Harbel (Liberia), 1 februari 1958 R. T. DE JONGH

REPOSITIE VAN SCHEDELBEENDEREN DOOR SUCTIE

Naar aanleiding van het artikel van collega VAN ERP over het reponeren door suctie van een impressiefractuur van het schedeldak bij kinderen, zou ik het volgende willen opmerken.

In de gebruikelijke leerboeken wordt deze therapie inderdaad niet vermeld, doch er is wel een beschrijving van M. M. VAN DER KLAUW (van het Rijksmuseum voor de Geschiedenis der Natuurwetenschappen te Leiden) waarin zij spreekt van een „tinnekop met lederen riem en bandt” uit de *Manuale Operatiën der Chirurgie* van 1684, ontworpen door CORNELIS SOLINGEN.

Literatuur: ERP, TH. VAN (1958) *Ned. T. Geneesk.* **102**, 14. — KLAUW, M. M. VAN DER (1957) *Spectrum* **1**, 112.

Tiel, 10 januari 1958

A. M. VAN HERK

BLADVULLING

DE KWAKZALVERIJ

(taalkundig gezien)

Vele malen nemen wij het woord kwakzalverij en daarmee verwante termen zoals kwakzalf, kwakzalver in de mond, zonder ons af te vragen hoe eigenlijk dit woord is ontstaan. Het woord heeft op mij altijd een merkwaardige indruk gemaakt. Bij het raadplegen van enkele etymologische woordenboeken verkreeg ik de volgende gegevens.

Allereerst het nu verouderde woord kwakzalf; dit betekende oorspronkelijk waarschijnlijk een zalf, die als huismiddeltje werd toegepast. Het werkwoord kwakzalven betekent nutteloze waar als geneesmiddel verkopen of toepassen.

Een enkeling heeft wel eens beweerd, dat „kwak” hier de betekenis van een geluidnabootsend woord zou hebben. Algemeen is men echter van overtuiging, dat „kwak” een onzekere, halfslachtige, knoeierige manier van doen te ken-

nen geeft, zoals dat ook tot uitdrukking komt in de woorden kwakken, kwakkelen, enz.

„We mogen heel misschien aannemen dat kwakzalf aanvankelijk alleen een zalf aanduidde, die als huismiddeltje wordt toegepast”, schrijft HEINSIUS, „en dat de bijbehorende woorden eerst secundair het begrip van onkunde en bedriegerij hebben gekregen”.

Kwakken en kwakkelen hebben geen bepaald ongunstige betekenis; het laatste woord wordt nog gebruikt voor het toepassen van huismiddeltjes, en ook gezegd van geneesheren die hun patiënten „lang aan de praat houden”. Zelfs was een tijdlang de uitdrukking „kwakdokter” in zwang. Met dezelfde betekenis als kwakzalver waren (en zijn?) ook in omloop de uitdrukkingen kladzalver en lapzalver.

Het woord kwakzalver heeft de volgende betekenissen: In de eerste plaats wordt er iemand mee bedoeld, die nutteloze middelen toepast ter genezing van de een of andere ziekte, of middelen beweert te kennen tegen alle mogelijke ziekten, of wel iemand, die zulke middelen — in zonderheid met veel ophef — te koop biedt. KOERBAGH schrijft heel geestig over Quack- ofte lapsalfers: „charlatan, een kwakzalver, of land-loopend genees-meester, of liever geneeswetser, die dapper onder 't voortbrengen van veel kwakken en klugten swetsen en opsnyen kan, by 't gemeene volk op de markten, van de kragten van zijn heel-smeer of salf, en roemen, dat hy der byna allerley kwaale mede geneesen kan”.

Kwakzalvers worden voorts genoemd als voorbeelden van welbespraaktheid, knapheid in boerenbedrog. VONDEL schrijft: „Rijmers, die eerst hun A B opzeggen, vallen verwaendelijck aen 't zwetsen, gelijk de quackzalvers, om hun zalfpotten te venten”.

Ook in figuurlijk gebruik komt het woord kwakzalver voor: iemand, die het publiek iets op de mouw wil spelden, boerenbedrieger, oplichter, enz., soms ook voor: iemand, die altijd over de een of andere zaak praat („er mee te koop loopt”).

Merkwaardig is, dat de vrouwelijke vormen kwakzalverin en kwakzalfster ongewoon zijn. Charlatan is afgeleid van het Italiaanse woord ciarlare dat snateren of zwetsen betekent.

Onder kwakzalverij tenslotte wordt verstaan de wijze van doen enz. van een kwakzalver; tevens wordt het gebruikt als stofnaam voor een kwakzalversmiddel en als collectivum voor kwakzalversmiddeltjes.

Rest mij nog de omschrijving, die de *Encyclopaedie* van WINKLER PRINS (5e druk) geeft: Een kwakzalver is iemand die zonder medische kennis beweert, dat hij allerlei kwalen genezen kan en hiertoe zijn behandeling of middelen aanprijst.

Ik wil eindigen met een oude uitspraak van CHAMFORT: „Als men vermijden wil een kwakzalver te worden, moet men de stellage vermijden; want heeft men die eenmaal bestegen, dan is men wel gedwongen een kwakzalver te zijn, daar anders de vergaderde gemeente U met stenen gooit”.

Leidschendam 1957

F. DE STOPPELAAR

BERICHTEN

BUITENLAND

WERELDBERICHTEN. — VOETGANGERS, SLACHTOFFERS VAN HET VERKEER. Het *Epidemiological and vital statistics report* van de Wereldgezondheidsorganisatie (1958, deel 11, nr. 1) is gewijd aan de dodelijke ongevallen van voetgangers, slachtoffers van het automobiilverkeer. De cijfers zijn op tal van wijzen voor de jaren 1950-1956 bewerkt, naar geslacht en leeftijd, aard van het letsel, aantal motorrijtuigen, enz. De aantallen per 1.000.000 inwoners per land lopen zeer sterk uiteen. België bezet de ereplaats met het onwaar-